

СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ

Найбільш тяжким злочином проти особи є вбивство – навмисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ст. 115 КК України) [1].

Існують різноманітні види вбивств. В криміналістичній літературі називають очевидні (відкриті) та неочевидні (таємні) вбивства [2, с. 151]. Так, до відкритих відносять вбивства, що вчинені відомою особою без намагань приховати вчинений злочин. До таємних належать вбивства, що вчинені невідомою особою, яка розраховує приховати та уникнути відповідальності.

Практичне значення має розподіл вбивств в залежності від механізму його організації та вчинення.

На ряду з іншими розрізняють і такі вбивства як замасковані інсценуванням; вбивства, пов'язані із приховуванням (або розчленуванням) трупа та інші.

Важливе місце в методиці розслідування окремих видів злочинів відведено криміналістичній характеристиці, яка являє собою систему найбільш значимих ознак, їх аналіз, а також їх взаємозв'язок, що дозволяє ефективно розслідувати вчинені злочини. Враховуючи те, що до криміналістичної характеристики злочинів повинні бути віднесені лише ті елементи, котрі вирізняються чіткою пошуково-розшуковою направленістю, вважаємо, що до системи криміналістичної характеристики вбивств в обов'язковому порядку необхідно включати наступні типові дані:

- 1) спосіб вчинення;
- 2) спосіб приховання;
- 3) місце, час та обстановка;
- 4) «слідова картина»;
- 5) особа злочинця;
- 6) особа потерпілого.

Спосіб вчинення вбивства – це сукупність методів, знарядь і засобів, а також провадження з їх використанням діянь щодо готування і вчинення вбивства. Такі способи надзвичайно різноманітні: застосування вогнепальної і холодної зброї; удавлення зашморгом; дія високої температури; утоплення; скидання з висоти, побиття руками і ногами та ін.

Спосіб вчинення часто вказує на особу злочинця і дозволяє висувати версії як щодо вбивці, так і щодо мотивів учинення злочину. Спосіб

вчинення злочину орієнтує слідчого на комплекс слідів і речових доказів, що можуть бути виявлені у процесі розслідування.

Спосіб приховування. Найбільш традиційними способами приховування є: знищення слідів злочину; приховування чи знищення знарядь і засобів; інсценування вбивства під нещасний випадок чи самогубство; знищення трупа (спалювання, утоплення, розчленування, закопування); спотворення трупа з метою приховування особи потерпілого.

Як правило, такі дії пов'язані з бажанням убивці уникнути відповідальності, приховати свою причетність до злочину.

Час, місце та обстановка злочину. Зазвичай злочинець обирає час, коли немає свідків, коли потерпілий один у будинку чи в офісі або в іншому місці, нерідко вечірній або нічний. Місце вчинення вбивства – це найчастіше безлюдна місцевість чи квартира, в якій потерпілий може бути один. Також це може бути транспорт (автомобільний чи залізничний), зруйновані будинки або такі, що будуються, інші місця, куди з різних обставин потрапляє потерпілий. Місце злочину, як і обстановка, є надзвичайно важливим джерелом інформації, бо воно містить чималу кількість слідів і речових доказів, що визначають напрям розслідування і висунення слідчих версій.

«Слідова картина» події. «Слідову картину» утворюють обставини і сліди події злочину. Виявлення їх, аналіз, встановлення причинних зв'язків дозволяють побудувати картину події, сформулювати уявні або дійсні моделі злочину, механізм його вчинення. Дослідження таких слідів і речових доказів може вказати на особу злочинця, особу потерпілого та обставини події, виявити негативні обставини, сліди приховування злочину.

Особа злочинця. Соціальний і психологічний портрет вбивці має різноманітні риси залежно від того, чи є злочин умисним або з необережності. Злочинець, який вчинив вбивство навмисно, характеризується негативно, має такі якості, як агресивність, жорстокість, егоїзм, цинізм, зневага до чужих інтересів, розпущеність тощо. Серед злочинців цієї категорії переважають наркомани, сексуальні психопати, особи з психічними відхиленнями. У випадках необережних вбивств злочинці, як правило, не мають таких якостей. Дії злочинця на місці події дозволяють дійти висновків щодо його обережності, продуманості дій, наявності фахових навичок, сили, жорстокості та ін.

Особа потерпілого. Особа потерпілого нерідко вказує на особу злочинця (зв'язки потерпілого зі злочинцем, характер їхніх стосунків, мотиви вчиненого злочину). Тому вивчення особи потерпілого дозволяє висунути версії щодо вбивці, мотивів учинення злочину, в окремих випадках щодо віктимного поводження потерпілого.

Отже, криміналістична характеристика вбивств являє собою систему

взаємопов'язаних даних, що відображають типові та важливі в криміналістичному плані властивості та ознаки таких злочинів. Знання та вміле використання таких даних є необхідною умовою успішного розкриття та попередження вчинення вбивств. Таким чином, враховуючи вищевикладене можна дійти висновку, що проблема розслідування вбивства та така її складова, як криміналістична характеристика потребує детального дослідження та систематизації.

Література

1. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш [та ін.]; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Вид. 3-тє, перероб. та доп. – Х.: Одісей, 2006. – 1184 с.

2. Криміналістика: учеб. пос. / И. С. Андреев, Г. И. Грамович, Н. И. Порубов; под. ред. Н. И. Порубова. – Минск, 1997. – 324 с.

УДК 343.1 (043.2)

Малярчук Н. В., к.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДЕЯКІ НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВІДНОСИН У КПК УКРАЇНИ

Об'єктами, що беруться під захист від кримінальних правопорушень за допомогою кримінальних процесуальних норм, є: особа, суспільство, держава. Об'єктами охорони є права, свободи та законні інтереси учасників кримінального провадження. Під такою охороною слід розуміти забезпечення необхідних умов для здійснення прав, свобод і задоволення законних інтересів, їх недоторканності та непорушності за допомогою чіткого врегулювання кримінальних процесуальних відносин та прийняття заходів правового характеру з метою недопущення порушення прав учасників кримінального провадження [1, с. 7].

Тому вразі наявності недоліків правового регулювання кримінальних процесуальних відносин це безпосередньо впливає на якість та рівень охорони прав, свобод і у задоволенні законних інтересів про, які йшла мова вище.

За таких умов розглянемо деякі проблеми правового регулювання в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України), а також запропонуємо можливі шляхи їх виправлення.

Так, звернемо увагу на використання та впровадження застосування електронних засобів контролю (далі – ЕЗК) щодо підозрюваного, обвинуваченого відповідно до ст. 195 КПК України [2]. ЕЗК дає змогу відслідковувати та фіксувати місцезнаходження підозрюваного. Такий